TRANSPARENCY INTERNATIONAL GEORGIA

Բաց տվյալների հակակոռուպցիոն ուղեցույց

օժանդակ ռեսուրս

2023

Բաց տվյալների հակակոռուպցիոն ուղեցույց

(օժանդակ ռեսուրս), 2023

Open data Anti-corruption playbook, 2023

ᲡᲐᲔᲠᲗᲐᲨᲝᲠᲘᲡᲝ ᲒᲐᲛᲭᲕᲘᲠᲕᲐᲚᲝᲑᲐ–ᲡᲐᲥᲐᲠᲗᲕᲔᲚᲝ
TRANSPARENCY INTERNATIONAL GEORGIA

G | M | F The German Marshall Fund of the United States
STRENGTHENING TRANSATLANTIC COOPERATION

Հրատարակության պատրաստումը հնարավոր է դարձել Black Sea Trust for Regional Cooperation կազմակերպության ֆինանսական աջակցությամբ: Դոնոր կազմակերպությունը պատասխանատվություն չի կրում գործընկերոջ արտահայտած կարծիքների, մտքերի և տեսակետների համար:

Արգելվում է գրքում ներառված նյութի պառճենումը, վերարտադրումը կամ տարածումը կոմերցիոն նպատակներով՝ առանց կազմակերպության գրավոր թույլտվության:

Հրապարակման մեջբերման կարգը. Բաց տվյալների հակակոռուպցիոն ուղեցույց (օժանդակ ռեսուրս), 2023թ., Միջազգային թափանցիկություն՝ Վրաստան:

© Միջազգային թափանցիկություն՝ Վրաստան, 2023

www.transparency.ge

Ո՞ւմ համար է սույն ուղեցույցը

Սույն ուղեցույցը նախատեսված է լրատվամիջոցների (մասնավորապես՝ հետաքննող լրագրության), քաղաքացիական սեկտորի ներկայացուցիչների, քաղաքացի լրագրողների և բոլոր նրանց համար, ովքեր հետաքրքրված են կաշառակերական գործարքների և իշխանության չարաշահման դեպքերի բացահայտմամբ:

Ո՞րն է բաց տվյալների ցուցաբերած օգնությունը

Բաց տվյալները օգնում են մեզ պայքարել կաշառակերության դեմ: Սա հատկապես կարևոր է, եթե նկատի ունենանք այն հանգամանքը, որ Վրաստանում տարեցտարի վատանում է հանրային տեղեկատվության հասանելիությունը: Բաց տվյալների բազաները պարունակում են տեղեկատվություն, որն օգնում է մեզ բացահայտել տարբեր կոռուպցիոն գործարքներ, ներկա կամ նախկին պաշտոնյաների կամ նրանց ընտանիքի անդամների չհիմնավորված հարստացում, բյուջեի ոչ նպատակային ծախեր և հանրային բարձր հետաքրքրություն ներկայացնող այլ թեմաներ:

Ո՞րն է ուղեցույցի նպատակը

Այս ուղեցույցը նախապատրաստում է մեզ աշխատելու բաց տվյալների մշակման վրա, որը պահանջում է համապատասխան իրավասություններ: Ուղեցույցը պատկերացում կտա բաց տվյալների բազաների մասին, որոնք կարող են օգնել մեզ բացահայտել և վերահսկել վատ կառավարումը:Ուղեցույցը կօգնի ակտիվ քաղաքացիներին ուժեղացնել վերահսկողությունը կառավարության նկատմամբ:

Ե՞րբ օգտագործել ուղեցույցը

Ուղեցույցն օգտագործվում է հանրային բարձր հետաքրքրություն ներկայացնող թեմա ուսումնասիրելիս: Մենք կարող ենք ունենալ որոշակի տեղեկատվություն և այն լրացնել բաց տվյալների միջոցով: Բացի այդ, բաց տվյալների մեջ մենք կարող ենք կասկածելի հանգամանք գտնել, մնացած տեղեկատվությունը ստանալ այլ մեթոդներով և ամբողջականացնել պատկերը: Լինում են դեպքեր, երբ բաց տվյալների միջոցով ստացված տեղեկատվությունը թույլ է տալիս առանց տնից դուրս գալու, առանց լրացուցիչ աղբյուրների հետաքննական հոդված պատրաստել:

Ինչո՞ւ ակտիվ քաղաքացին պետք է ավելի շատ իմանա բաց տվյալների մասին:

Բյուջեի ծախսերը, պետական գնումները և կոռուպցիան հավասարապես ազդում են բոլոր քաղաքացիների վրա, քանի որ այն աղքատացնում է բնակչությանը և խոչընդոտում երկրի ժողովրդավարական զարգացումը: Սոցիալական ցանցերի հանրաճանաչությունը բոլորիս հնարավորություն է տվել լինել տեղեկատվության սկզբնաղբյուր: Ուստի մենք բոլորս կարող ենք փնտրել, բացահայտել կոռուպցիոն փաստերը և տարբեր ձևերով տեղեկատվություն տարածել: Բյուջեի վերահսկումը բոլոր քաղաքացիների պարտքն է, քանի որ բյուջեն լրացվում է մեր՝ քաղաքացիներիս վճարած հարկերի գումարներով և պետք է օգտագործվի մեր բարօրության համար:

Որտե՞ղ փնտրել կոռուպցիա

Ծանոթացեք TOP 10 բաց տվյալների որոնման համակարգերին

Վրաստանում կան մի շարք տվյալների բազաներ, որոնք օգնում են մեզ բացահայտել կոռուպցիան.

Հանրային ռեեստրի ձեռնարկատերերի և ոչ ձեռնարկատիրական իրավաբանական անձանց բիզնես ռեեստրի կայքը (https://napr.gov.ge/) օգնում է մեզ տեղեկատվություն գտնել ցանկացած անձի (անհատ ձեռնարկատեր, առևտրային իրավաբանական անձ, ոչ առևտրային իրավաբանական անձ) վերաբերյալ: Մենք տվյալներ կարող ենք որոնել կազմակերպության նույնականացման կոդով (անհատական է յուրաքանչյուր ընկերության համար) և/կամ կազմակերպության անվանումով: Եթե մենք գիտենք ներկայիս սեփականատիրոջ կամ տնօրենի ինքնությունը, կարող ենք օգտագործել «որոնում ըստ մասնակիցների» բաժինը (տես գրաֆիկական պատկեր N1-ը):

Գրաֆիկական պատկեր N1. Ձեռնարկատիրոջ/իրավաբանական անձանց որոնում

https://www.companyinfo.ge/ «Միջազգային թափանցիկություն՝ Վրաստան»-ը բիզնեսի որոնման կայք է: Այս հարթակը փորձում է հեշտացնել վրացական բաց տվյալների մեջ ցանկալի անձի/ընկերության վերաբերյալ տեղեկատվություն գտնելը: Այն ցույց է տալիս ոչ միայն ներկայիս սեփականատերերին և տնօրեններին, այլև նախկինում ընկերության հետ կապվածներին: Կայքը նաև զննականորեն ցույց է տալիս անհատների, անհատների և ընկերությունների միջև կապերը (տե՛ս գրաֆիկական պատկերը N2): Դրա սկզբնաղբյուրը հանրային ռեեստրի բիզնես ռեեստրն է:

Գրաֆիկական պատկեր №2. Ֆիզիկական անձի և ընկերության միջև կապերի բացահայտման զննականացում

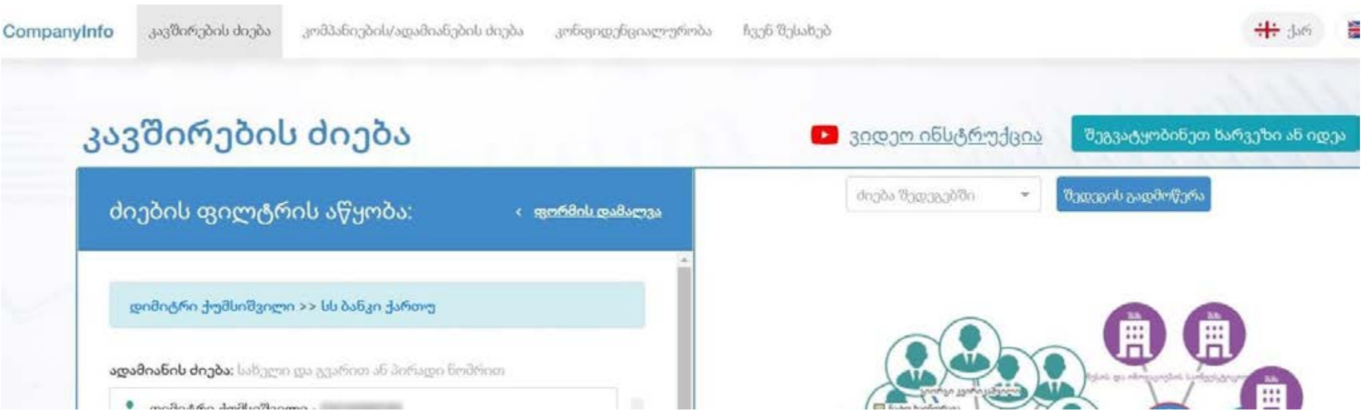

- Պետական գնումների գործակալության (http://www.procurement.gov.ge/) գնումների համակարգը մեզ թույլ է տալիս վերահսկել պետական գնումները և դիտարկել, թե ինչպես է ծախսվում երկրի բյուջեն: Կայքում հնարավոր է պարզել, թե որ հանրային հաստատությունը ումից է գնում, ինչ և ինչ գնով: Դրված են նաև կնքված պայմանագրեր: Հնարավոր է նաև պարզեցված գնման կարգով (առանց մրցույթի) կնքված պայմանագրերի որոնում, որոնք կնքվում են առանց մրցույթի:

  Վեճերի խորհրդի ռեեստրը որոնվում է գլխավոր էջում, որտեղ կարող ենք գտնել այն գնումները, որոնց դեպքում հայտատուն կամ գնորդը կասկածում է, որ մրցույթի հետ կապված օրենքի որոշակի խախտում է տեղի ունեցել: Այստեղ մանրամասն նկարագրված է, թե ով և ինչ է վիճարկում գնորդ հաստատությանը, ինչ փուլում է գործը կամ ինչ որոշում է կայացրել վեճերի խորհուրդը:

Գրաֆիկական պատկեր №3: Պետական գնումների գործակալության էլեկտրոնային գնումների որոնման համակարգ

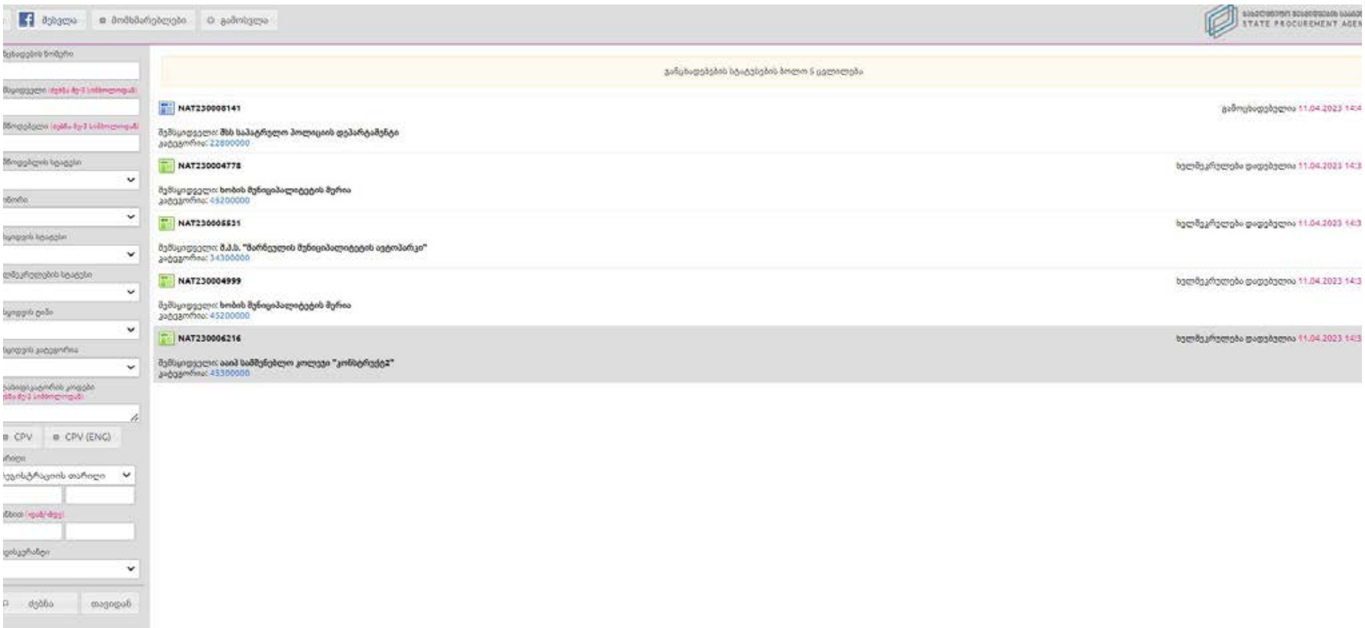

«Միջազգային թափանցիկություն՝ Վրաստանի» մրցույթների վերահսկումը կայք է (https://tendermonitor.ge/), որը ստեղծվել է «Միջազգային թափանցիկություն՝ Վրաստանի» կողմից՝ շահագրգիռ կողմերի համար գնումների որոնումն ու վերլուծությունն էլ ավելի հեշտացնելու նպատակով: Տվյալների աղբյուրն այստեղ նույնպես Պետական գնումների գործակալությունն է: Տեղեկատվությունը կարելի է որոնել մի քանի կատեգորիաներով, ինչպիսիք են՝ մատակարարների որոնումը, կապակցված կողմերի որոնումը, գնորդի որոնումը, ռիսկային գնումները:

Գրաֆիկական պատկեր №4: Մրցույթների վերահսկման որոնման կայք

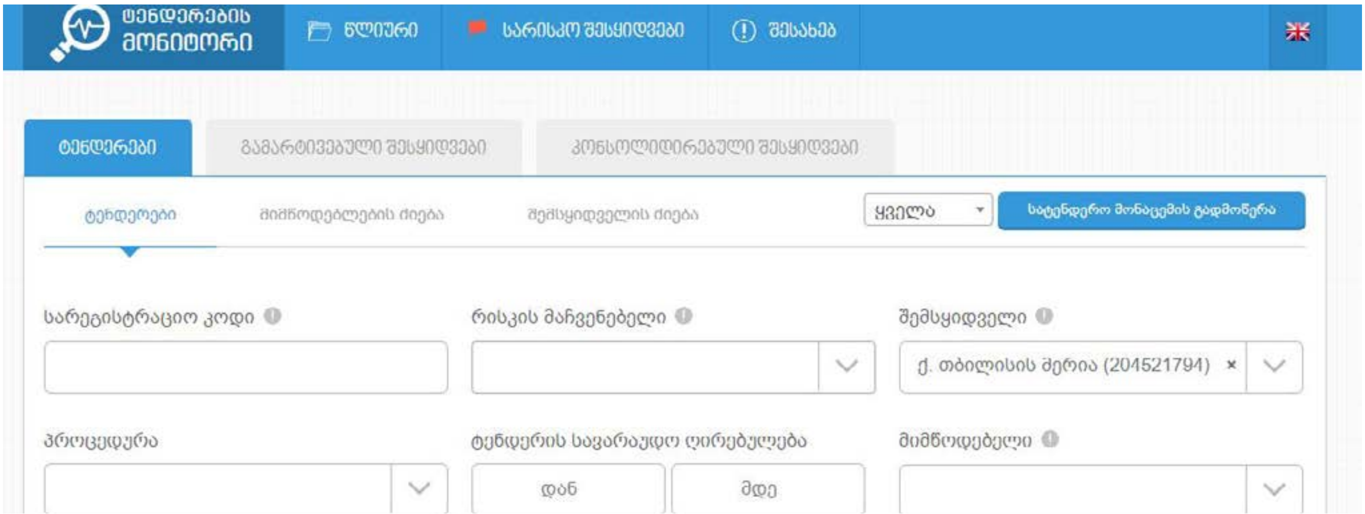

https://tendermonitor.ge/ կայքում յուրաքանչյուր մատակարար և գնորդ ունի իր սեփական պրոֆիլը: «Գնորդի որոնում» բաժնում ցանկալի գնորդի պրոֆիլ մտնելիս համակարգը կհաշվարկի գնորդի կողմից հրապարակված մրցույթների ընդհանուր քանակը. գրաֆիկի տեսքով ցույց կտա, թե քանիսն են ավարտված, չավարտված և ընթացքի մեջ: Մատակարարի վերաբերյալ նույն տվյալները կարող ենք գտնել գլխավոր էջից «Մատակարարների որոնում» անցնելուց հետո (մատակարարի բաժնում կարող ենք տեսնել, թե ովքեր են եղել նրանց գլխավոր մրցակիցները, հիմնական գնորդները), «Կապված անձինք» կոճակից կարող ենք անցնել https://www.companyinfo.ge/ka , որտեղ նշված են տվյալ գնորդի հետ առնչվող անձանց մասին տեղեկություններ (հիմնվելով հանրային ռեեստրի ձեռնարկատիրական ռեեստրի տվյալների վրա)՝ ներկա և նախկին սեփականատերեր, տնօրեններ (այս տվյալները նույնպես վերցված են. հանրային ռեեստրի ձեռնարկատիրական ռեեստրից) և այլն:

Հանրային ռեեստրի ձեռնարկատերերի և ոչ ձեռնարկատիրական իրավաբանական անձանց անշարժ գույքի տվյալների բազան (https://napr.gov.ge/) թույլ է տալիս տեսնել, թե ում է պատկանում կոնկրետ գույքը կամ ինչ գույք է պատկանում այս կամ այն ֆիզիկական/ իրավաբանական անձին: Արդյունքում կտեսնենք այս գույքի մասին բոլոր տեղեկությունները, որոնք պահվում են էլեկտրոնային գրանցամատյանում: Մենք կարող ենք որոնել ըստ անձի/ կազմակերպության կամ անձնական համարի/նույնականացման ծածկագրի, հասցեի և կադաստրային ծածկագրի: (տես Գրաֆիկական պատկեր №5)

Գրաֆիկական պատկեր №5: Գույքային ռեեստրի որոնման համակարգ

Հանրային ծառայությունների բյուրոյի պաշտոնատար անձանց գույքի հայտարարագրերը տեղադրված են http://www.declaration.gov.ge/ կայքում, որտեղ հայտարարագրերը կարող են որոնվել պաշտոնատար անձանց անուններով կամ կոնկրետ պաշտոնատար անձին պատկանող առարկայի կամ ապրանքանիշի միջոցով: Հայտարարագիրը մանրամասն տեղեկատվություն է պարունակում նրանց եկամուտների/ծախսերի մասին: Պաշտոնյաները հայտարարագրեր են ներկայացնում ամեն տարի:

Գրաֆիկական պատկեր №6: Պաշտոնատար անձանց գույքային հայտարարագրերի որոնում

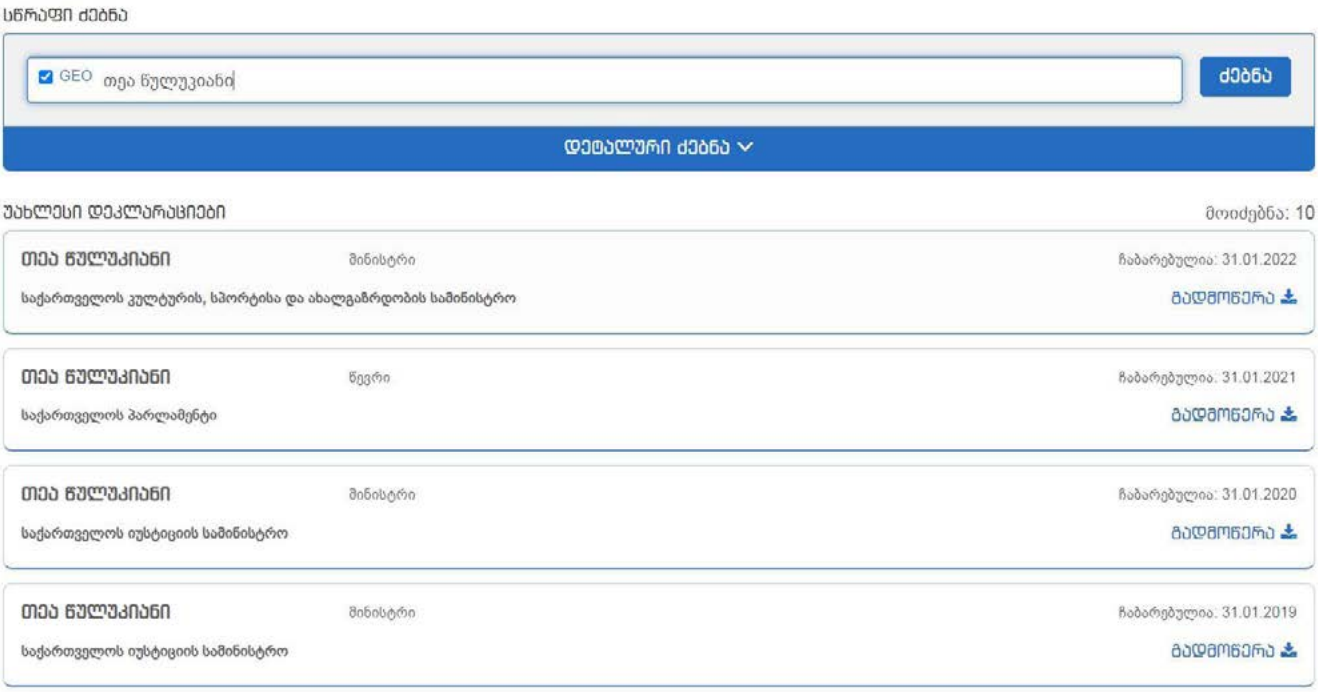

Բաց տվյալների օգնությամբ՝ կուսակցությունների նվիրատվությունները նույնպես թափանցիկ են: Դրա համար օգտակար է վերահսկիչ ծառայության քաղաքական ֆինանսների մոնիտորինգի կայքը (https://monitoring.sao.ge/ka), որտեղ հնարավոր է զտել նվիրատվություններն ըստ ստացողի, տեսակների, գումարների, ամսաթվի, ֆիզիկական/իրավաբանական անձի կամ անձնական/ ընկերության նույնականացման համարի: (տես Գրաֆիկական պատկեր №7)

Գրաֆիկական պատկեր №7: Աուդիտի ծառայության քաղաքական ֆինանսների որոնման կայք:

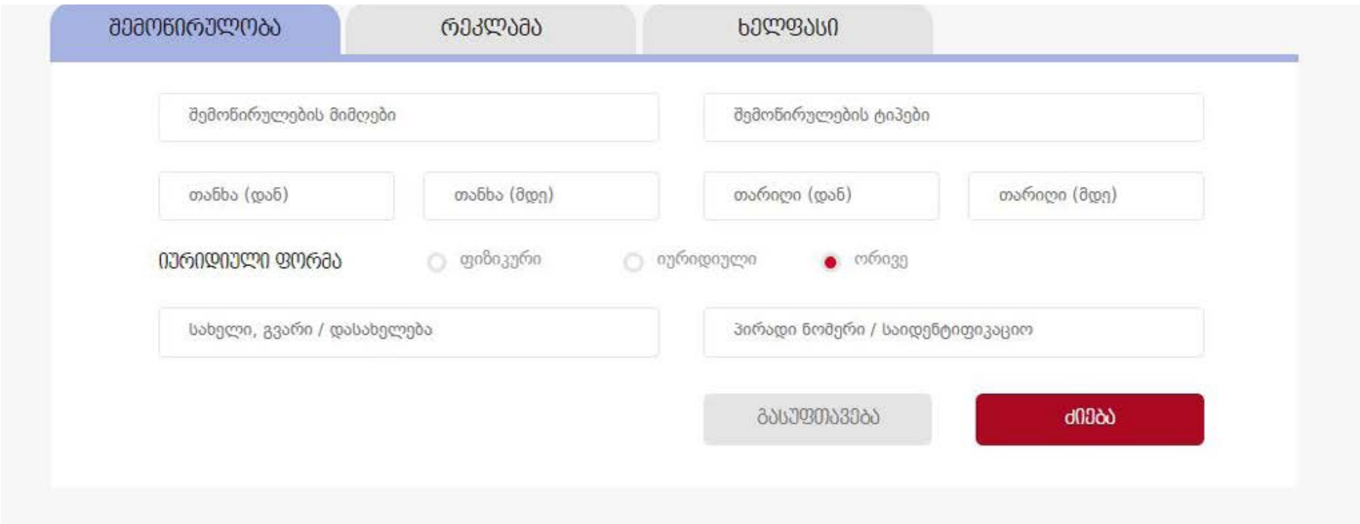

2023 թվականի սեպտեմբերից քաղաքական ֆինանսների մոնիտորինգը կանցնի նորաստեղծ Հակակոռուպցիոն բյուրոյի գործառույթներին, և քաղաքական ֆինանսների մոնիտորինգը և կուսակցական նվիրատվություններն այլևս չեն լինի վերստուգիչ ծառայության կայքում:

«Միջազգային թափանցիկություն՝ Վրաստանի» քաղաքական կուսակցությունների նվիրատվությունների կայքում (www.transparency.ge/politicaldonations/) կարող ենք գտնել տվյալներ «ըստ դոնորի» կամ «ըստ կուսակցությունների»: Բացի նվիրատվություններից, այս կայքը ցուցադրում է «Միջազգային թափանցիկություն՝ Վրաստանի» կողմից ստեղծված այլ բաց տվյալների բազաներից, կոնկրետ՝ companyinfo.ge-ից և tendermonitor.ge-ից ստացված տեղեկատվությունը և հեշտացնում է կապերի և պետական գնումների մասին տեղեկություններ գտնելը:

Գրաֆիկական պատկեր №8: «Միջազգային թափանցիկություն՝ Վրաստանի» քաղաքական կուսակցությունների նվիրատվությունների որոնման կայք

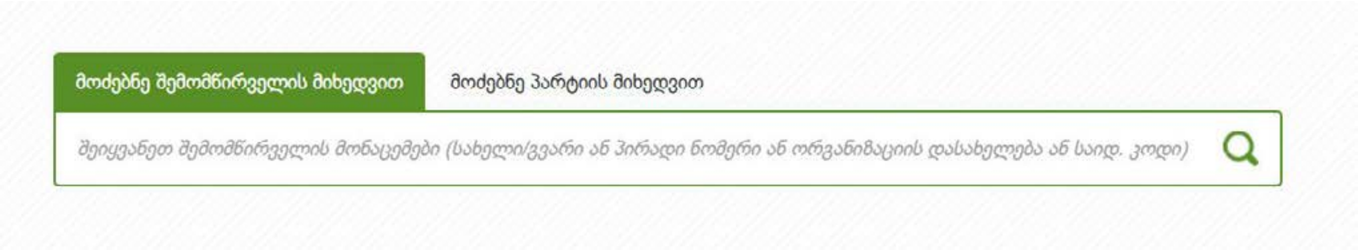

«Վրաստանի օրենսդիր տեղեկագրի (Մացնե)» կայքում (https://matsne.gov.ge/) հնարավոր է որոնել օրենքներ և այլ նորմատիվ ակտեր՝ նշելով դրանց վերնագիրը կամ տեքստից որոնողական բառ/բառակապակցություն, ընդունման ամսաթիվը, ընդունող մարմինը, փաստաթղթի համարը և այլ պարամետրեր: (տես Գրաֆիկական պատկեր №9)

Գրաֆիկական պատկեր №9:

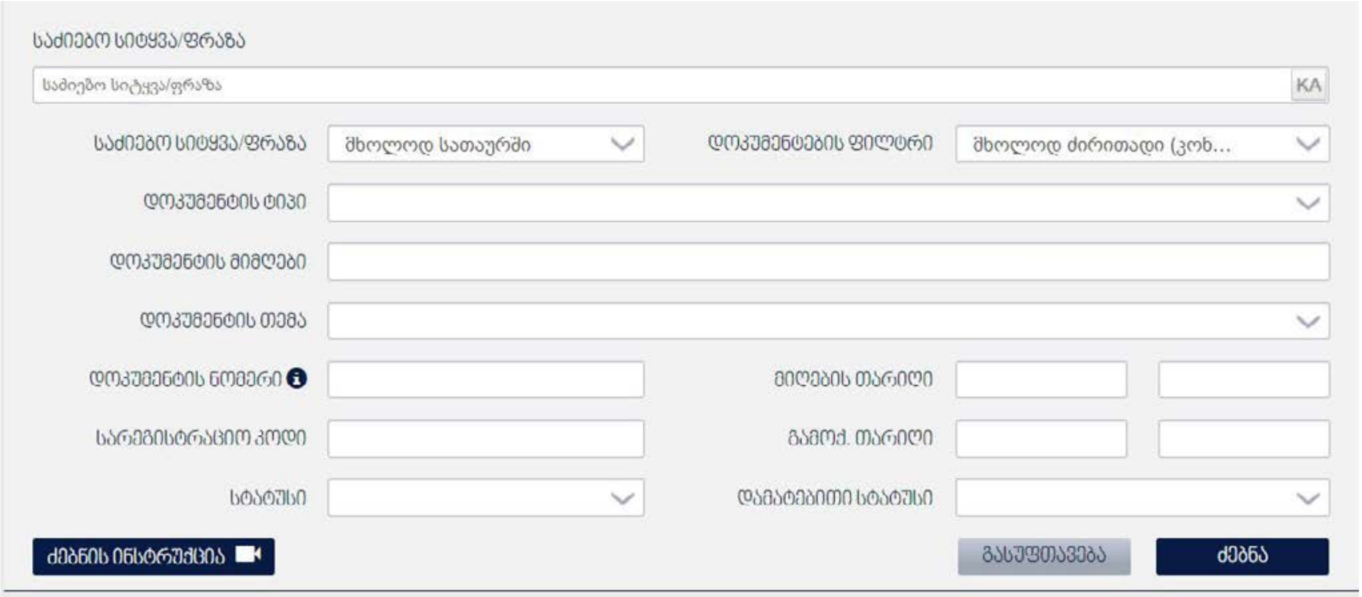

Օրենսդիր տեղեկագրի (Մացնե) որոնման համակարգ Եթե օրենքի մասին նշվում է «համախմբված տարբերակ/վերջնական», նշանակում է, որ գործ ունենք գործող կանոնադրական ակտի հետ: Եթե մեզ հետաքրքրում է, թե օրենքի որ տարբերակն է

գործել կոնկրետ ժամանակահատվածում, ապա այն մասում, որտեղ նկարագրված են փաստաթղթի հիմնական բնութագրերը (փաստաթղթի համարը, ընդունողը, ամսաթիվը և այլն) «Համախմբված հրապարակումների» կողքին կարող ենք բացել ամսաթվերը և ընտրել ցանկալի ժամանակը: Եթե մեզ հետաքրքրում են տարբեր ժամանակներում օրենքում կատարված փոփոխությունները, ապա օրենքի վերևում գտնվող պատկերակներից սեղմում ենք «փոփոխություններ» և ընտրում ցանկալի փոփոխությունը, որը դասավորված է ըստ ամսաթվի:

Խորհրդարանի կայքը թույլ է տալիս հետևել բոլոր փուլերին՝ նախաձեռնության բյուրոյում գրանցումից մինչև օրենք դառնալը: Դա անելու համար այցելեք www.parliament.ge -ի «Օրենսդրություն» բաժին: Այստեղ կարելի է տեսնել, թե ինչ է նախաձեռնվել, երբ է ներկայացվել օրենսդրական նախաձեռնությունը (կամ որևէ այլ փաստաթուղթ), ով է այն քննարկում, վերբեռնված է նախաձեռնությունը, բացատրական քարտը և կոմիտետային և պլենար/լիակազմ նիստերի համաձայն ընդունված որոշումները և հարակից այլ փաստաթղթեր: Նաև կարող ենք լսել կոմիտետային և պլենար քննարկումների ձայնագրությունները:

Գրաֆիկական պատկեր №10: Վրաստանի խորհրդարանի կայքի որոնման համակարգը

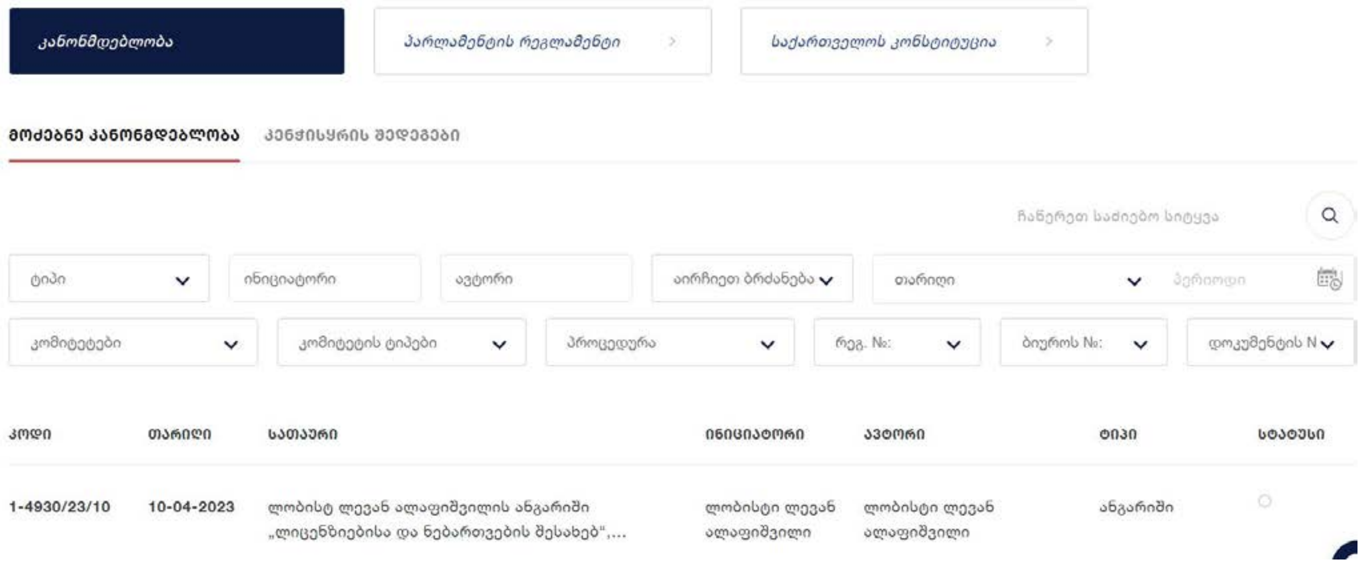

Ե՞րբ է բաց տվյալների հետ լրագրողի աշխատանքը համարվում հաջող

Տվյալների հետ աշխատելը հաջողված է, երբ մշակել ես բավականաչափ նյութեր, որոնց հրապարակումը լավագույն դեպքում կհանգեցնի ուղղակի արդյունքի (օր.՝ օրենքի բարելավում, հայտնաբերված խախտումների առնչությամբ հետաքննչական աշխատանքի սկիզբ, որոշ պաշտոնյաների պատասխանատվության ենթարկում և այլն): Հնարավոր է, որ բաց տվյալների մեջ հայտնաբերված տեղեկատվությունը անմիջապես ազդեցություն չունենա, և դրա բացահայտումները օրակարգում հայտնվեն տարիներ անց (օրինակ՝ իշխանափոխությունից կամ կոնկրետ հաստատության ռեֆորմից հետո): Կարևոր է նաև քաղաքացիների տեղեկացվածությունը: Կոռուպցիոն փաստերի կամ վատ կառավարման բացահայտման հիմնական նպատակը պետք է լինի այդ փաստերը բնակչությանը հասցնելը, որպեսզի նրանք կարողանան տեղեկացված որոշում կայացնել ընտրություններում:

Լրացուցիչ տեղեկությունների համար տե՛ս Բաց տվյալների ուղեցույցը, որտեղ մանրամասնորեն է նկարագրած բաց տվյալների հետ աշխատելու տեխնիկան: